

NR 1 • MARS 2024 • ETT NYHETSREVISORISKT BREV FRÅN SGU OCH LÄNSSTYRELSEN

Vad händer vid f.d. Ströms bruk?

Flygfoto från 1965 över dåvarande Ströms bruk.

Georg Ulrich från Liljemark Consulting AB gräver provgrop för att avgränsa kisaska längs med Harmångersån. Fotograf: Andreas Sandfält, Liljemarks Consulting AB.

● **Vid det gamla bruket i Strömsbruk i Nordanstigs kommun har industriverksamhet bedrivits sedan 1670-talet. De huvudsakliga verksamheterna har varit ett järnbruk och en sulfittmassafabrik. Objektet är högt prioriterat av Länsstyrelsen Gävleborg i arbetet med att åtgärda förorenade områden inom länet.**

Vid Ströms Bruk har det i huvudsak bedrivits verksamhet i form av järnbruk (1672-1889), produktion av sulfittmassa (1891-1981) samt tillverkning av kloralkalikemikalier (1958-1972). Den gamla sulfittmassafabriken har gett upphov till kisaska och kvicksilver i området. Kisaskan är en rest från den historiska tillverkningen av kokvätska och innehåller höga halter av bland annat bly och arsenik medan kvicksilverföroreningarna kommer från tillverkningen av klogas i kloralkalifabriken. Inom området sker undersökningar vid tre olika delområden:

i och kring den f.d. kloralkalifabriken, vid lagunerna där kisaska avvattnades samt längs med Harmångersån där kisaska avsatts längs stränderna.

Myndigheten Sveriges geologiska undersökning, SGU, är huvudansvariga för åtgärderna som har finansierats med statliga medel från Naturvårdsverket och med medel från tidigare verksamhetsutövare.

Kloralkalifabriken

Omfattande undersökningar av den f.d. kloralkalifabriken har visat att den är så förorenad att den måste rivas. Sedan en tid tillbaka finns det restriktioner för hur länge personal får vistas i byggnaden.

– Inventeringen av byggnaden inför rivningen är i slutfasen. Det kommer att behövas olika entreprenörer med hög kompetens för att klara av rivning av byggnaden och kommande åtgärder för kringliggande förorenade markområden, säger Kristoffer Lindö på Geosyntec consultants, som arbetar med att undersöka kloralkalifabriken.

– Resultaten visar på förekomst av kvicksilver både i byggnadens väggar och golv samt i marken under anläggningen, konstaterar Kristoffer Lindö.

– Utanför byggnaden har kvicksilver i jord framför allt påträffats sydost om fabriken och i några punkter norr om fabriken, säger projektledaren Katarina Gyllenberg, SGU.

Målet är att området fortsatt ska kunna nyttjas som industriområde. Största pågående verksamheten är Holmens beläggings- och lamineringsanläggning för bstrykning av kartong. Det finns även ett värmeverk, plaståtervinning, logistikverksamhet med flera verksamheter på området.

– Nu planeras rätt åtgärder för att hantera förekomsten av föroreningar, så att den nuvarande industriverksamheten inte påverkas, säger Kristoffer Lindö.

QR-Kod till
projektets
hemsida

Avsändare:

Sveriges geologiska undersökning,
Box 670, 751 28 Uppsala

SGU undersöker, dokumenterar och informerar om berggrund, jordarter och grundvatten i Sverige. Som central myndighet för geologi och mineralfrågor i Sverige är en av SGU:s viktigaste uppgifter att möta efterfrågan på geologisk information från samhället.

Förberedande arbete vid kisaskalagunerna för att avgränsa förekomst av kisaska.
Fotograf: Georg Ulrich, Liljemarks Consulting AB.

TIDPLAN

Hösten 2023

Kompletterande provtagning har utförts i och omkring den f.d. kloralkalifabriken, vid kisaskalagunerna och längs Harmångersån.

2024

Projektering av saneringåtgärder.

2025-2026

Ansökan av statliga medel för åtgärder samt genomförande av dessa.

Undersökning och kommande åtgärder

Kisaskalagunerna

Under hösten 2023 var arbetet inriktat på att avgränsa förekomsten av kisaska vid de gamla lagunerna. Stora delar av kisaskan som finns här är redan täckt av asfalt. Undersökningarna identifierade kisaska på ett par enskilda ställen utanför det asfalterade området.

– Vi kommer nu se över om det finns ett behov av att täcka även dessa delar, säger Katarina Gyllenberg, projektledare på SGU.

Harmångersån

Kisaska har tidigare påträffats längs med stora delar av åns stränder nedströms bruket. Nu genomförda undersökningar har även här fokuserat på att avgränsa förekomsten.

– Det är samma typ av kisaska längs Harmångersåns stränder som finns vid kisaskalagunerna, konstaterar Robert Pataki, Liljemark Consulting som deltagit i fältundersökningarna på uppdrag av SGU.

– Generellt är de förorenade ytorna otillgängliga och risken för att exponeras är därför liten, bedömer Katarina Gyllenberg, SGU.

– Vi kommer nu fortsätta utreda vilka områden som ska åtgärdas. Sannolikt handlar det om urschaktning och övertäckning av jord på de grill- och rastplatser där människor vistas, konstaterar Katarina Gyllenberg.

Målet med insatserna längs Harmångersån är att området fortsatt ska kunna användas av människor för rekreation och friluftsliv samt att spridningen av föroreningar från stränderna till ån ska vara så låga att det inte finns någon risk för vatten- och sedimentlevande organismer.

Om kommande åtgärder vid Ströms bruk

1. Naturvårdsverket beviljade hösten 2023 statliga medel för åtgärdsförberedande undersökningar.

2. I tre områden har behov av åtgärd konstaterats: kisaskalagunerna och stränderna längs Harmångersån avseende kisaska samt den f.d. kloralkalifabriken avseende kvicksilver.

3. Under våren 2024 förbereds ett detaljerat underlag för projektering av åtgärderna samt för att kunna upphandla entreprenörer för respektive åtgärder.

4. Om statliga medel erhålls och allt går som planerat, ska åtgärder vara slutförda under 2026.

KONTAKTPERSONER

Katarina Gyllenberg

Projektledare, SGU
Telefon: 018-179023
katarina.gyllenberg@sgu.se

Ulrika Nilsson

Handläggare, Enheten för miljötillsyn
Länsstyrelsen Gävleborg
Telefon: 010-225 14 96
ulrika.nilsson@lansstyrelsen.se